

ЛЮБОМИР ЧОЛАКОВ

МИРИС НА СЯРА

chitanka.info

*„Когато нечестивият се появи из мъглата,
людете усетиха миризма на сяр...“*

Из старинна хроника

„Захранване? Включено. Фабулоид? Включен. Хиперболоид? Включен. Тематичен ограничител? Работи. Видео? В норма. Сензори? Включени. Втори пласт? Налягане нормално. Темпорален индикатор? Работи. Подтекст? Степен три четвърти. Метафорна батерия? В ред. Лимес? Изключен. Силово поле? Изключено. Плагиат-предпазители? Работят. Контакт? Контакт даден! Три, две, едно... Старт!“

Пространството пред мен бавно променя очертанията си. Сенките се преместват, удължават, скъсяват, мъглата се разсейва, из нея всичко изплува така, както го оставих вчера...

— Не искам! — повтаря свадливо тя.

За нея от вчера е изминала не повече от минута, затова може да си позволи настроение за кавга. Но за мен е изминал цял ден и цяла нощ и вече съм успял да се овладея.

— Кажи какво не искаш? — въздъхвам.

— Не искам тая свещ! — развиква се тя. — Мирише... на тамян...

— Толкова е красиво с нея! — не отстъпвам. — И трябва да звъннеш на Левин!

Ако очите ѝ могат да изпълняват желанията ѝ, сега навярно щях вече да лежа с две дупки в главата.

— Мръсник! — казва ледено тя.

— Не е мръсник! — опитвам се да го защитя. — Просто социалните усло...

— Ти си мръсник!

— Слушай, момиче! — избухвам. — Аз си върша работата! Не съм виновен, че...

— А, да... — тя замълчава. После виновно вдига очи: — Извинявай! Все забравям...

— Няма нищо — казвам. — Просто истината в никое време не е розова!

— Истина... — тя набира номера. Следват няколко сигнала и тя с плаха надежда вдига очи към мене: — Не отговаря...

— Трябва да отговори! — казвам търпеливо.

В слушалката нещо пука и се чува солидният глас на Левин:

— Моля?

— Дези се обажда — казва бързо тя. — Кога да бъда на ваше разположение?

— Дези... — възкликва с добродушен укор Левин. — „Разположение...“ Чисто и просто ви каня на ресторант.

— Кога да разчитам за изложбата? — делово пита тя.

Става ми ужасно гадно от деловия ѝ тон.

— Не по-късно от месец — Левин също минава на практична вълна. — Гарантирам ви!

— Благодаря — казва тя. — Ще чакам да ме потърсите!

Затваря слушалката и известно време почуква с пръсти по нея. После ме поглежда:

— Доволен ли си?

— Не много — отговарям. — Но и това върши работа!

— И това е нещо. А сега какво трябва да правя?

— Ще звънеш на Антон!

Би трябвало да се зарадва, но тя се мръщи:

— Точно сега ли?

— Какво ти пречи?

— Ех, ти... — тя отново вдига слушалката. — Уж трябва всичко да знаеш и да разбираш...

Набира номера. Този път отсрещната слушалка се вдига тутакси. Той казва пръв:

— Дези?

— Как ме позна? — усмихва се тя.

— По очите, разбира се...

Тя се смее:

— Какви са?

— Ококорени. Кога ще те видя?

— Не знам.

— По дяволите! — избухва той. — Кой знае?

— Дяволите. Дяволът. Злият дявол.

— Ти се подиграваш с мен — оплаква се той. — Може би не се подиграваш, но просто не ме обичаш!

— Тогава какво обичам?

— Обичаш картините си. Четките. Боите. Платната. Рамките. Само не и мене!

— Всичко обичам — казва тя. — Четките. Рамките. Тебе.

— Благодаря! — измърморва той. — Много ласкаво...

— Имаш ли тренировки днес?

Излишно. Трябва да знае, че има. Знае, че има, без тренировки не минава нито ден.

— Имам.

— Желая ти успех!

— Благодаря. Аз ти желая неуспех!

— Лош! Защо?

— За да ти остане време и за мен!

Той затваря телефона. Оправдано, защото е сърдит. Усеца, че нещо не е наред. Че любовта е нещо повече. Че нещо пречи. И беснее, че не разбира какво е това нещо. Днес пак ще смаже спаринг-партньора си.

А тя стои с ръка върху слушалката. Сякаш ме е забравила.

— Беше добре — казвам ободряващо.

Тя плюнчи показалеца си и палеца и пипва фитила на свещта. Във въздуха замирисва на тамян. Сетне ме поглежда, както се гледа вакуум.

— Много добре беше — продължавам да я окуражавам.

— Остави ме! — крещи тя. — Глупак! Глупак! Дявол... Даже и за дявол не ставаш! Махай се!

Протягам ръка и изключвам захранването. Тя, стаята, трепкащата завеса, изгряващото слънце, шумата между дърветата в градината — всичко помътнява, разсейва се, потъва в мъгла.

И във въздуха бавно се разсейва дъхът на тамян. Поне аз винаги така съм си представял миризмата му...

В началото са били глинени плочки, после камъкът, папирусът, пергаментът, коприната, хартията... Четчици, длета, пера. После е

дошла пишещата машина. Докато преди двеста години са изобретили видеографа. А преди два месеца Боди завърши пък своето изобретение. Тази негова кутийка ще превърне видеографа в нещо, което... но за самия видеограф се спори още какво е, дали може да се разглежда като разновидност на пишещата машина, респективно на гъшето перо, или като нов вид изкуство, каквото са били телевизията и киното при зараждането си. Боди без друго ще вкара няколко изкукуруигали критици в гроба. За изобретението му не знам, но за това сигурно би трябвало да му се издигне паметник. Иначе изкукуруигалите са упорити.

С него се сприятелихме веднъж, когато той склони да прередя служебните му поръчки и да поправи първо моя видеограф. Мисля, че го направи в еднаква степен и поради вродената си доброта, и поради бутилката, която поставих редом с видеографа. Той не се съгласи да я пие сам. И докато му помагах, тогава за пръв път ми разказа за добавката към видеографа, върху която работеше през свободното си време.

С две думи, видеографът разполага героите и мизансцена и ги движи по предварително зададена програма, или по предпочитание на автора, на ръчно управление. Всеобщо е мнението, че шедьоври се пишат само на ръчно. Не знам. Знам само, че на ръчно горят най-много видеографи. Боди редовно ругае желанието на нашего брата за гениалност. Ако не искаха да бъдат гениални, работата му щеше да е наполовина. „Всички ви ще вкарам в кутийката!“ — обича да повтаря той. По принцип видеографът се управлява например като лека кола: с помощта на бутони, а в модерните варианти — с устни команди. Героите изричат нужните думи, извършват нужните действия, попадат в нужната обстановка, вследствие на което се получава готовата книга, тоест готовият кристал за прожектиране на холографен екран. Не е сложно. Някога писането е било още по-просто, както казал някой: да се сложат необходимите думи в необходимия ред — елементарно. Вярно, Боди твърди, че най-елементарното е най-сложно. Бях направо шашардисан, когато разбрах какво чете. Вярно, и аз понякога чета книги от хартия. Но дори за мен това е екзотика и губене на време. „Престъпление и наказание“, „Дон Кихот“, „Илиада“ и всички други са преведени отдавна на езика на видеографите и публиката възприема не по-слабо шедьовъра като триизмерно изображение, отколкото като

знаци върху хартия. Всяка емоция, възбудена от думи, може да бъде възбудена от цвят, от комбинация на образ и музика, останалото е почти като филм — сюжет, взаимоотношения на герои, конфликти, трагедии, комедии и прочие. С огромна разлика — киното е било колективно изкуство. Видеографът върна творческата свобода. Макар Боди да не е съвсем съгласен.

— Най-важното ви е отнел — казва той. — Мъката ви е отнел. Затова като чете „Дон Кихот“, човек плаче и се смее едновременно. Като гледа „Топка от гняв“ или, извини ме, „Гибелта на Арктур-Зет“, се прозява и дъвче антисептична дъвка. Това е! — за по-убедително той размахва поялника си под носа ми.

— „Гибелта на Арктур-Зет“ е философско произведение! — натъртвам обидено. — Поне така казват критиците...

Той ме гледа присмехулно:

— Критиците... — после сочи с поялника разпилените платки и схеми пред себе си. — Това ще ви оправи! Ако имаш желание, ти ще изпиташ пробния екземпляр! Измисли си сюжет, докато стана готов! И, моля те, без Арктур-Зет!

Боди нямаше намерение да ни връща към гъшите пера, за да раждаме шедьоври. Не беше такъв ретроград. Идеята му беше поизтънчено зловна — не трябваше да има непреодолима пространствена граница между автора и героя. Героят трябваше да е жив човек за създателя си — когато е ранен, да виждаш кръвта му, да усещаш горящото му чело при болест, да можеш да избършеш сълзите му... И малкият поялник в ремонтната на Института постоянно димеше.

Един ден той пъкна в ръцете ми продълговатата кутийка, която после отне спокойствието ми, и само каза:

— Включваш към видеографа с червения и синия извод. Късмет имаш, че ме срещна! От двеста години насам ти ще бъдеш първият истински писател! Мъката ще познаеш, братче! Желая ти успехи! Не мога да пиша, ама поне усещам какво трябва, за да се пише!

Когато включих приставката, разбрах, че малкият поялник на Боди ще направи революция в литературата. Вече не можеше като в древността да се наслаждаваш над красива, но празна фраза, или да се радваш над красиви цветове и форми както доскоро; с една перфокарта да построиш умопомрачителен сюжет и после да стоиш настрана и да

гледаш как критиците разтварят ръце от възторг. Да, това беше основното — не можеше да стоиш настрана. Тази кутийка те усукваше, връзваше мозъка ти на възел и те вкарваше в това, което измисляш, вкарваше те в собствения ти мозък и там ти се срещаше с всички тях, родени от него. И те, които преди можеха спокойно да се разлагат на типове, прототипове, положителни и отрицателни, смелчаци и страхливци, добри и лоши, сега заставаха лице в лице с тебе и ти не можеше да се спасиш с ръчките и бутоните. Имаше един-единствен път — героите ти трябваше сами да повярват, че не бива да правят друго, а именно това, което им казваш. Ти беше сред тях, ти ставаше един от тях и най-ужасяващото бе, че те знаеха кой си. Как нямаше да знаят, нали бяха излезли от мозъка ти, а мозъкът ти знаеше кой си. Отначало се опасявах да не започнат да изпадат в истерии и депресии от това знаене, но страхът ми се оказа напразен. Те знаеха „измислеността“ си, но това пораждаше само лека сянка на печал по време на разговорите ни на тази тема. Когато настанеше време да действуват, сякаш забравяха това. Сега вече след сядането ми пред пулта и оставането ми срещу голите овални стени нямах работа с безучастните към мен изображения, а сам се озовавах вътре сред стените, като в същото време продължавах да си седя пред пулта. Бях и там, и тук. Разбира се, съществуваше силово поле, което можеше да накара всеки от тях, иска не иска, да прави това, което аз искам. Но хубави неща се пишат без силовото поле. Както и в живота рядко се успява със силовото поле. Но именно защото това за тях е животът им, понякога и те предпочитат да отидат към измисленото, както и ние понякога избираме измислицата вместо истината. Тогава трябва да ги върнеш. Но без силовото поле. Сами трябва да се върнат. А връщането, както във всички векове и епохи, боли. Както сега и Дези я боли...

Пространството пред мен бавно променя очертанията си. Сенките се преместват, удължават, скъсяват, мъглата се разсейва, из нея изплуват очертанията на спортната зала с боксьорската круша в ъгъла. Антон безмилостно бърhti крушата. Като ме вижда, той спира и идва при мене.

— Как си? — пита, като бърше чело с лакътя си. После задава въпроса, който всъщност го интересува: — Как е Дези?

— Нали ти се обади по телефона? — казвам и сядам на платненото столче.

— Обади се — потвърждава и веднага се оплаква: — Не беше много любезна. Защо не поговориш с нея, а?

— Знаеш ли, не разбирам от сватосване! — осведомявам го. — Изобщо, оправяйте се сами!

— Така е най-лесно! — избухва той. — Измислиш някого и после го захвърлиш да си троши главата!

— Моята повече е строшена! — признавам. — Боли ме вече от вас! Защо не правите всичко кротко и спокойно, а? Нали в края на краищата е важен резултатът?

— Не знам — той се надвесва над лицето ми. — Знам само, че ще размажа физиономията на този твой Левин, ясно ли е? Това ще е резултатът! И край! И не ме интересува! — ръката в огромна боксова ръкавица се люшка отпреде ми.

— В живота не се върви по линия на най-малкото съпротивление! — отвърщам, като предпазливо отстранявам коженото кълбо от носа си.

— Ще го имам предвид! — крушата се разтърсва от ударите му и се завърта около въжето, на което виси. — Между другото, такива като тебе са много вредни, да знаеш! Измисляте си съпротивления! Доказвате си колко е сложен животът, защото ви е страх да го живеете както трябва! Много поздрави на Дези!

Крушата продължава да се разтърсва от ударите му, когато излизам от залата. Добре, че не съм на нейно място. Левин май само силовото поле ще го спаси...

За моя изненада в ателието на Дези гори свещ. Сама тя с палитрата стои съсредоточено пред статива и четката ѝ е застинала неподвижно.

— Страхуваш ли се? — питам, като заставам зад нея.

— Да — казва тя, без да се обръща. — Разбираш ли, има бои, които просто плачат, когато ги нанасям. Има и други, които направо крещат от болка. Тогава усещам, че някъде греша, но не зная къде точно. Не знам дали разбираш, толкова особено чувство...

Разбирам, и още как.

— Имаш поздрави от Антон.

— Това ли ти е работа — да разнасяш кой какво казва?

— Правя му услуга — кой знае защо се чувствавам неудобно.

Тя гневно се обръща към мене:

— Не съм те молила за такива услуги!

— Човекът те обича — опитвам се да разбера какво има на картината й. Аз съм виновен, така и не измислих какво в края на краищата ще рисува.

Тя ме гледа с ненавист:

— Затова ли ме пращаш при Левин?

— В живота има и такива неща — казвам. — За да се борим с тях, трябва първо да ги покажем!

— Герой! — казва тя. — Борец! Идиот!

Свивам рамене:

— С голи емоции доникъде не се стига! Трябва да покажа истината, разбери това! И трябва да я покажа в художествени образи! Ти си ми художественият образ! Нали всички вие искате да бъдете истински, а не измислени? Искате го само на думи!

— Искам да ме приемат в изложбата не заради Левин, а заради картините ми!

— Ако не отстъпиш на Левин, няма да те приемат! И трябва да укротиш Антон! Намислил е да бие Левин, тогава ще пропадне всичко!

— А ти какво ще спечелиш от това, че ще ме предложиш на Левин?

— Ще постигна художествен ефект! — казвам. — Ще изобразя противоречието в една разкъсваща се душа между голямото изкуство и дребнавите ограничения на живота.

— Аз ли съм разкъсващата се душа?

— Имаш тази чест.

— Благодаря. Не бих искала да съм на твоето място. И съжалявам само за едно...

— За какво? — питам. Интересно е, когато те разговарят откровено.

— За това, че сме измислени точно от тебе. Предпочитам да бях измислена от някой друг.

Знаела къде да удря, кобрата... Известно време се чудя какво да отговоря. Но заговорва пак тя:

— Извинявай, че ти го казах. Сигурно изглежда смешно отстрани — нещо, което е измислено от тебе, да ти говори за

истинските неща. Но говоря, защото смятам, че ще ти е полезно...

Това надхвърля всякакви граници.

— Това надхвърля всякакви граници! — избухвам. — Измислих те не за да ми четеш морал, а за да изпълниш точно определена задача в този разказ, който сега съчинявам! И край! И точка! И нямаш право на повече! Изобщо много си позволяваш!

— Не бива да те е страх от това, което говоря! — казва тя. — В известен смисъл аз — това си пак ти!

— Благодаря за утешението! — изръмжавам. — Щом аз — това си... пардон, щом ти — това съм... По дяволите! Разбери — животът трябва да те пречупи, за да влезеш в конфликт с него! Затова трябва да отидеш при Левин! Трябва да намразиш самата себе си, за да последва катарзисът ти, пречистването...

— Не искам да се мразя! — казва тя. — Никого не искам да мразя, най-малко себе си! Искам само хората да видят картините ми! Без да обичам Левин.

— Е, без да го обичаш не може! — казвам злорадо. — Днес обществото е все още несъвършено. Когато всички станем ангели, тогава всичко ще бъде както искаш. Сега ангели няма!

— А защо не пишеш научна фантастика? — сърдито пита тя. — Да беше ме измислил в някой такъв фантастичен разказ...

— И там хората не могат да бъдат ангели! — възразявам. — И там ще си има конфликти, защото обществото без конфликти...

— Ама мен не ме интересува това! — крещи тя. — Не разбираш ли? Искам да покажа картините си на хората! А ти се занимавай с конфликтите!

Тя изглежда забравя...

— Ти изглежда забравяш — казвам. — Забравяш, че и тази изложба не е истинска. И тя е измислена от мен. И няма хора, които да видят картините ти. Тях също аз съм ги измислил!

Тя млъква за малко.

— Това е така за тебе — казва. — И за хората като тебе. Но, без да се обиждаш, искам да ти кажа, че... за нас вие изглеждате някак измислени...

Съзнавам, че трябва да се изсмея. Но някак си не ми е смешно.

— Не се плаши! — продължава тъжно тя. — Не искам да ми помогнеш!

— Най-добре ще ви помогна, като не се меся! — разярявам се. — Нали искате да бъдете съвсем като истински? Е, на истинските хора явява ли им се господ бог да ги води за ръчичка? Човек сам върви по пътя си. И в нашия живот. И във вашия... във вашия живот. Трябва да бъдеш доволна, че си измислена, измислените хора са по-добри от истинските! Затова ги измисляме, за да се борят, за да се ръководим от тях... Не виждам нищо смешно!

Тя така се смее, че чак сълзи се показват в очите ѝ.

— Извинявай! — тя ги бърше. — Стори ми се, че е смешно! Просто ние да се борим вместо вас... но какво можем да направим ние? Нали не сме истински?

— Понякога сте по-истински от нас — казвам. — Когато ние не знаем вече истински ли сме, или измислени, вие трябва да ни го покажете! Иначе защо да ви измислям? Защо да ви измислям, ако не сте истински?

Тя е притихнала.

— Това е тъжно — решава. — Вие трябва да бъдете по-истински от нас. Дори и не „трябва“ То е така. И аз ще се радвам... — тя се мъчи да убеди сама себе си — ... ще се радвам, ако съм ви полезна с нещо. Но все пак... не искам с Левин...

Мълча.

— Това е ужасно — казва тя. — Ако бях истинска, никога нямаше да го направя! Може ли да попитам нещо?

— Да — разрешавам. — Питай!

— Ако на мое място беше... истинска жена... и ако ти обичаше тази жена... щеше ли да я накараш да направи това? — тя оставя четката на изцапаната с бои масичка и настойчиво се взира в мен. — Каж ми?

Мълча.

— Понякога ми се струва — продължава тя, — че аз съм измислила всичко това. Измислила съм, че съм измислена. И всъщност съм си съвсем истинска. Може би затова нямам желание да върша това, което би трябвало да вършат измислените. Не се обиждай, струва ми се, че и тебе съм измислила, така, за по-интересно... Нали знаеш... знаеш, разбира се, щом и аз го зная... някога еретиците вярвали, че светът е създаден не от бога, а от дявола. Не можело толкова лош свят

да е творение на бога. Когато ти в началото ми каза кой си и коя съм аз, ти ми приличаше на бог... А сега...

— Сега мирише на сярра — помагам й.

Тя прави опит да се усмихне:

— Може би си отчаян от нещо...

— Защото измислям лош свят?

Тя неуверено потвърждава:

— Лош е — после се оживява: — А може би така е по-добре?

Кой се интересува от розовите светове? Там сигурно не е интересно...

Тя вече е почти развеселена:

— Прости ми, че понякога разсъждавам глупаво! Разбира се, че така е по-интересно да се живее! И все пак Левин трябва да си получи заслуженото, нали? Така ще е справедливо. Ти можеш всичко! Направи така, че той да бъде наказан! Нали справедливостта трябва да победи — и в твоя, и в моя свят... Иначе за какво да се измисля нещо? Защо ти си ме измислил и аз съм те измислила? Нали?

— Така е — казвам. — Искаш ли да ти се обади Антон?

— Не — тя категорично и победоносно върти глава.

— Той иска...

— И аз искам. Само че друг.

— Кой?

Тя се вторачва в мене:

— Не знаеш ли?

— Откъде мога да зная?

— Но ти трябва всичко да знаеш! — настоява тя. — Или може би не искаш да знаеш? — поглежда ме подозрително. Понеже не отговарям, тя продължава: — Както желаш. Ако този, който аз искам да ми се обади, иска и той да ми се обади, нека се обади. През това време ще си намеря някакви занимания — прибавя заядливо.

Обръщам се с намерение да изляза от ателието.

— Чу ли? — вика тя подире ми.

— Чух — казвам, без да се обръщам.

— Ще ми се обадиш ли?

Каза го най-сетне. Горката, колко ли се е измъчила. Боди трябваше да ме предупреди за такива възможни усложнения. Но и той едва ли е допускарал...

— Ще ти се обадя, разбира се! — отговарям. — Нали ти си ми главната героиня, закъде съм без тебе?

Тя се усмихва щастливо:

— Хубаво е... да знаеш, че за някого си главната! — Тя ми маха за довиждане.

Излизам...

Превключвам... Антон подскача около крушата.

— Кажй! — подканя ме той, без да прекъсва тренировката си.

— Можеш да поговориш с Левин! — казвам.

Той невярващо се обръща към мен.

— Да — добавям. — За да не го повредиш, можеш да си вземеш и ръкавиците...

— Благодаря ти! — свирепо се усмихва той. — Бъди спокоен, няма да се изложя!

— Не се съмнявам! — уверявам го.

После го оставям да си продължи тренировката...

Когато свалям шлема от главата си, усещам, че слепоочията ми са мокри. Мускулите ми се отпускат един след друг, поемам си по-свободно дъх. И макар да знам, че след такъв усилен сеанс видеографът трябва да изстине, пък и самият аз да се охладя, нещо не ми дава да стана от креслото.

За нея сега времето е спряло „Ще ми се обадиш ли?“ Ама как няма да ти се обадя бе, хлапенце, закъде съм без вас, добри и лоши, герои и подлещи, храбреци и страхливци, нали затова ви търся, за да бъдете по-добри от нас... Ще ми се обадиш ли? Нахлузвам трескаво шлема, избърсвам потта от бузите си, включвам... Контролните лампички святкат. Фабулоид? Включен. Хиперболоид? Включен. Тематичен ограничител, видео, сензори, темпо-индикатор, метафорна батерия, втори пласт, подтекст, плагиат-предпазители... Контакт? Контакт даден! Три, две, едно...

Пространството бавно променя очертанията си. Сенките се преместват, удължават, скъсяват, из мъглата всичко изплува така, както съм го оставил...

И мирише на сяр.

Разказът е получил втора награда на конкурса за научнофантастичен разказ, учреден от научно-техническите издания на ЦК на ДКМС.

Публикуван в списание „Космос“, брой 2 от 1985 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.